

Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Clubhouse Uygulamasının Sanal Cemaatler Odağında Değerlendirilmesi

The Evaluation of the Clubhouse Application as a New Communication Environment in the Focus of Virtual Communities

İsmail Baydili, Öğr. Gör. Dr., Fırat Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, ibaydili@firat.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8563-8342>

Mevlûde Batur, Öğr. Gör. Dr., Fırat Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, mbatur@firat.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5985-9694>

Öz

1970'li yıllarla literatüre giren sanal cemaat kavramının ortaya çıkmasında temel etken, bilgi ve iletişim teknolojileridir. Toplumun her alanında yaşanan dönüşümler cemaat kavramının boyut değiştirmesine neden olmuş ve geleneksel cemaat yapılarının teknoloji ile bütünleşmesi sonucunda sanal cemaat yapılanmaları ortaya çıkmıştır. Özellikle Web 2.0 sonrası dünyada meydana gelen bu değişim, son on yılda daha da artmış yeni gelişen sosyal medya platformları sanal cemaat yapılanmalarını güçlendirmiştir. Bu çalışmanın amacı, yeni bir iletişim mecrası olan Clubhouse uygulamasının genel özelliklerini ortaya koyarak sanal cemaat bağlamında uygulamayı değerlendirmektir. Clubhouse uygulamasının kendine özgü yapısından dolayı diğer sosyal medya uygulamaları (Instagram, Facebook, Twitter vb.) için yapılmış çalışmalar bu uygulamanın etkisini izah etmekte yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle

Clubhouse uygulamasının sanal cemaat yapılanmasına etkisinin ele alınması önem arz etmektedir. Çalışma kapsamında Clubhouse uygulamasında bir sohbet odası açılmış ve 8 katılımcıyla odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Veriler NVivo 12 programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre Clubhouse uygulaması birçok yönü ile diğer sosyal medya platformlarından ayrılmaktadır. Daha gerçekçi ve tamamen bireyin kendini ifade edebilme yeteneğine dayalı olan bu uygulama sanal cemaat yapılanması için alternatif bir platform sunmaktadır. Ayrıca geleneksel ve sanal cemaat yapılanmalarında var olan ayıplama, dışlama gibi uygulamaların Clubhouse uygulaması ile gerçekleştirilen sanal cemaat yapılanmalarında da var olduğu anlaşılmaktadır.

Abstract

The primary factor in the emergence of the concept of virtual congregation, which entered literature in the 1970s, is information and communication technologies. Transformations experienced in all areas of society have caused the notion of congregation to change its dimension and evolution of traditional community forms into virtual communities has occurred. This change, occurred in the post-Web 2.0 world, has increased in the last ten years, and newly developing social media platforms have strengthened virtual community structuring. This study aims to evaluate the application in the context of virtual community by revealing general features of Clubhouse application, which is a new communication medium. The unique structure of Clubhouse causes the studies created on other social media applications (Instagram, Facebook, Twitter, etc.) to be insufficient to explain the effect of

this application. Therefore, it is important to convey the significance of Clubhouse application for structuring of virtual community. In order to analyze the application correctly, the focus group interview was conducted with individuals using application through Clubhouse and NVivo 12 program was used during analysis phase. According to data obtained as a result of the analysis, Clubhouse application differs from other social media platforms in many aspects. This application, which is more realistic and entirely based on the ability of the individual to express themselves, offers an alternative platform for virtual community structuring. Moreover, it is understood that practices such as condemnation and exclusion that exist in traditional and virtual community structures also exist in virtual community structures realized with Clubhouse.

Anahtar Kelimeler

Keywords

Sanal Cemaat, Yeni İletişim Teknolojileri, Clubhouse, Sosyal Medya, Cemaat

The Virtual Community, New Communication Technologies, Clubhouse, Social Media, Community

Geliş Tarihi / Received: : 29. 03. 2022, Kabul Tarihi / Accepted: 13. 06. 2022

Baydili, İ., & Batur, M. (2022). Yeni bir iletişim ortamı olarak clubhouse uygulamasının sanal cemaatler odağında değerlendirilmesi. *Yeni Medya*, 2022(12), 36-52. <https://doi.org/10.55609/yenimedya.1095204>

Giriş

Temelinde ortak toprak, kan, etniklik, din, dil, kültür, amaç, hedef gibi unsurlar barındıran (Bayhan, 2005: 198) cemaat kavramı kendiliğinden meydana gelen bir oluşumdan ziyade inşa edilmiş bir yapıyı ifade etmektedir. Neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan bu yapının oluşumunda iletişim, bağlılık, sorumluluk, karşılıklı özen ve istikrar gibi unsurlar vardır (Bozkurt, 2012: 88). Cemaat yapılanmalarında birey bütünlük duygusunu hissederken beraberinde bir topluma ait olma hissini de yaşamaktadır. Weber'e göre (1995: 72) cemaati ayakta tutan ana unsur hissedilen bu ortaklaşa üyelik duygusudur. Cemaat duygusu olarak ifade edebileceğimiz bu hissiyat bir grubun cemaat olarak kabul edilmesinin ilk koşuludur. Bir diğer koşul ise mekân birlikteliğidir (Tatar, 2017: 295). Ayrıca cemaatte toplumsal ve mekânsal hareketlilik açısından sınırlandırma söz konusudur ve cemaatler genellikle homojen bir yapıya sahiptir (Slattery, 2008: 59). Her ne kadar toplumda değer görmek isteyen birey kamusal alanlarda kendini ifade etme ihtiyacı duysa da cemaat yapılanmalarında kapalılık da önemli bir noktadadır (Yelken, 1999: 215). Her birey dünyaya geldiğinde bir veya birden fazla cemaat yapısının üyesidir. Yaşam süresince birçok faaliyeti de ait olduğu cemaat yapısı içinde gerçekleştirmektedir (Bottomore, 1984: 98).

Cemaat yapılanmalarıyla alakalı literatürü analiz ettiğimizde ilk ve en önemli cemaat teorisinin Tönnies'e ait olduğunu görmekteyiz. Tönnies insanların bir araya gelerek iletişim kurması sonucu oluşan toplumsal birimleri cemaat (Gemeinschaft) ve cemiyet (Gesellschaft) kavramlarıyla ifade etmiştir. Cemaat ve cemiyet kavramlarının birbirinden farklı özellikler barındırdığını ifade eden Tönnies'e göre (2001: 27-28) cemaat için belirli bir coğrafya esastır ve yakın ilişkiler hâkimdir, birlik ve dayanışma duygusu yoğundur. Cemaat kavramının geleneksel boyutunda çıkar söz konusu değildir. Ayrıca Tönnies cemaat kavramını; kan bağı cemaati, yer cemaati ve fikir cemaati olmak üzere üç türe ayırmaktadır. Cemiyet ise modernizm sürecinin etkisiyle bireyler arasında kurulan iletişim şeklini işaret etmektedir (Tönnies, 2001: 52-53). Cemaat kavramının geleneksel boyutunda kişisel çıkar söz konusu değilken, cemiyet kavramında bireysel çıkarın ön planda olduğu görülmektedir. Ayrıca cemiyette daha soğuk ve maddi bir iletişim mevcuttur (Özkalp, 2015: 268). Cemaatte olduğu gibi aile ve akrabalık bağları ön planda değildir, üyelerin grup içinde görevleri mevcuttur. Sosyal statü ve prestij de yine üyelerin görevleriyle ilişkili olarak kazanılmaktadır. Dolayısıyla cemiyette eğitim ve bireyin yetenekleri önemlidir. Buna ek olarak cemiyetler, mesleki farklılığa dayalı bir gruplaşma üzerine de temellendirilebilmektedir (Gezgin, 1988: 191).

Cemaat ve cemiyet kavramlarının tam olarak ayrışabilmesi için Kurtkan'ın cemiyet tanımına bakmakta fayda vardır. Kurtkan'a göre (1982: 7): "*Cemiyet insan davranışını hem hürriyete kavuşturan hem hudutlandıran, bir taraftan karşılıklı yardımlaşmalara imkân veren, diğer taraftan gruplaşmalara ve bölünmelere yol açan, değişen bir sosyal teşkilatlar ve münasebetler ağıdır.*" Cemiyet aslında bir dayanışma grubu olarak nitelendirilebilir. Ayrıca bu yapı, ekonomik, siyasi ya da kültürel unsurlarla desteklenebilmektedir.

Tablo 1 Cemaat ve Cemiyet Arasındaki Farklılıklar

Cemaat	Cemiyet
Ortak irade	Fert iradesi
Üyeler fert değildir	Üyeler ferttir
Cemaatin menfaatleri üstün	Fertlerin menfaatleri üstün

İnanç	Doktrin
Din	Kamuoyu
Örf ve adetler	Moda
Tabii dayanışma	Sözleşmeli dayanışma
Ortak mülkiyet	Özel mülkiyet

Kaynak: Sorokin; Akt, Gezgin, 1988: 197

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan değişimler cemaat kavramını sorgulamış ve cemaat yapılanmasının teknoloji üzerinden şekillenen bir evrim geçirmesini sağlamıştır. Yani geleneksel anlamda bilinen cemaat yapılanmalarında da bir dönüşüm yaşanmış ve yeni özellikler eklenmiştir. Sanal cemaat olarak adlandırılan bu yeni yapılanma Amerikalı gazeteci Howard Rheingold'un 1987 yılında yazdığı bir makalede ilk defa karşımıza çıkmaktadır. Rheingold sanal cemaat kavramıyla yüz yüze iletişim kuramayan bireylerden oluşan toplulukları ifade etmektedir (Curley, 2010: 96). Literatürde sanal cemaatlerle ilgili çok sayıda tanım mevcuttur. Robins'e göre (1999: 143) sanal cemaat, bireylerin insani duygularla birlikte internet üzerinden kamusal tartışmalar için bir araya gelmesiyle oluşan toplumsal gruplardır. İletişim araştırmalarında önemli bir konuma sahip Jan Van Dijk (2012: 166) sanal cemaatleri bir araya gelmesi pek mümkün olmayan insanların etkileşim içinde oldukları bir çeşit sosyal örgütlenme biçimi olarak tanımlamaktadır. Castells ise sanal cemaatleri sosyal bir yapı olarak görmektedir (2001: 132). Lorne (2004: 83) farklı bir açıdan bakarak, bir topluluğun sanal cemaat olarak isimlendirilebilmesi için cemaatteki üyelerin belirli şartlar çerçevesinde bir araya gelmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu şartları; üyeler arasında etkileşimin sürekli olması, üyelerin sabit bir kullanıcı adının olması, sosyal kontrolün bulunması, düşünce ve aktivitelerin açık alanlarda da gerçekleştirilebilmesi gibi gereklilikler olarak sıralamaktadır. Hesse'e göreyse (1995: 92) sanal cemaatler, enformasyona ulaşabilmek amaçlı inşa edilmiş coğrafi sınırlılığı olmayan topluluklardır. Ayrıca Hesse, grup üyeleri arasındaki iletişimin ve etkileşimin teknolojik araçlar üzerinden gerçekleştiğini ifade etmektedir.

Ortaya çıkışından günümüze kadar geçen süreçte cemaat kavramının değişimine dikkat çeken Yelken (1999: 228-230) ise sanal cemaat yapılarının ayırt edici özelliklerini kısaca şu şekilde özetlemiştir:

Cemaatler artık soyut mekânlar üzerinde biçimlenmektedir.

Cemaatler belirli bir amaç ya da hedef doğrultusunda eylemlilik temellidir.

Cemaatlerde yoğunlaştırılmış duygu birikimleri vardır.

Cemaatlerde kimlik arayışı mevcuttur.

Tüm bu tanımlamalardan yola çıkarak sanal cemaat kavramını, internet üzerinde belirli amaçlar ve hedefleri gerçekleştirmek için bir araya gelen gruplar (Şener, 2006: 88) olarak özetleyebiliriz. Sanal cemaat kavramının en belirgin özelliği bağımsız bir iletişim mecrası sunmasıdır. Sanal cemaatler günümüzde sosyalleşme sürecinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu cemaatler sadece bir topluluk olarak görülemez, aynı zamanda ruhsal bir durumu da kapsamaktadır. Sanal cemaat kavramında her şeyden önce bir bilinç ve çıkar ortaklığı mevcuttur ve cemaat üyeleri arasında ayrımcılık yok denilecek kadar azdır. Zaten sanal cemaat kavramını dinamikleştiren temel öğelerden birisi farklılıkların oluşturduğu gücün daha etkin bir şekilde kullanılmasıdır (Rheingold, 1994: 110).

Sanal cemaat, teknolojik gelişmelerin ürettiği bir dijital dünyadır. Gerçeğe en yakın şekilde tasarlanan bu ortamlar bireylerin bilişsel süreçlerini etkilemektedir (Ergur, 1998: 138-139). -Bireyin toplumsallaşmasının bir alternatifi olarak da düşünülebilir.- Bedenleri hiçleştirerek var olan sanal cemaatler esnek, canlı ve pratik uygulamalardan oluşan yeni bir sosyal faaliyet alanıdır. Bu yapıda denetim ve kontrol imkânı oldukça zayıftır. Bu yapının gerçek cemaat yapısına göre sınırlılıkları olsa da gerçek cemaatlerin yerini tehdit etmektedir (Robins, 1999: 37).

Sanal cemaat yapılanmalarında “laflama” olarak ifade edebileceğimiz sohbetler dikkat çekici bir noktadır. Bu bakımdan sanal cemaat ortamları agora¹ niteliği taşımaktadır ve siber kültürün de şekillenmesine aracılık etmektedir. Özgürlükler ortamı olarak düşündüğümüz internetin her türlü sohbeğe açık yapısı bu kültürün oluşumunda önemlidir. Günümüzde internet ortamında her türlü sanal cemaat yapılanmasının var olduğu gözlemlenmektedir. Sanal ortamların daha az denetlenebilir olması cemaat yapılanmalarında –geleneksel cemaatlere göre- yine açıkça gözlemlenebilen bazı esnekliklere yol açmaktadır. Fakat buradaki özgürlük ortamını bir denetimsizlik olarak ele almamak gerekmektedir. Çünkü sanal cemaat yapılanmalarında daha rahat bir ortam sağlanırken aynı zamanda birçok sanal cemaat yapılanmalarında iç denetleme sisteminin olduğu da görülmektedir (Bozkurt, 1999: 6).

Sanal kültür üzerinde düşünceleriyle dikkat çeken Jean Baudrillard bu kültürü, “ötekinin yok edildiği çağın kültürü” olarak aktarmıştır (1998: 128). Sanal ortamlarda inşa edilen sanal kültürün sınırları, sanal cemaat üyeleri tarafından belirlenmektedir. Sanal kültür temelde heterojen bir yapıya sahiptir (Akkaş, 2012: 108). Bu kültürün en temel karakteristiği yalnızlıktır. Sanal cemaatler üzerinden bu yalnızlık duygusu en alt seviyeye indirgenmektedir. Ancak bu ortamlar, her şeyi anlık duygular ile yaşatmaktadır (Vatandaş, 2020: 32).

Sanal toplumda gerçek mekân yoktur. Siber uzay olarak ifade edilen dijital mekânlar gerçek mekânların yerini almıştır (Boz, 2000: 28). Siber uzayda inşa edilen sanal cemaatler fiziki bir mekândan yoksun oluşmaktadır. Kısaca mekân birlikteliğine ihtiyaç duymadan bireylerin sanal ağlar üzerinden oluşturdukları topluluklar olarak özetleyebileceğimiz bu yeni cemaat anlayışı her ne kadar geleneksel cemaat anlayışından şekil olarak farklı olsa da, tıpkı geleneksel cemaat yapılanmalarında olduğu gibi güçlü bir manevi bağa sahiptir. Sanal cemaatlerin oluşum sürecinin temeli modernlik ile birlikte etkileşimsellikte yaşanan boyut değişimidir. Modernlik, mekânları yıkmış ve sanal mekân inşa etmiştir (Giddens, 2004: 26). Bu noktada önemli unsurlardan biri de teknolojinin ilerlemesi ile yaşanan iletişim süreçlerindeki zaman ve mekân kavramlarının değişimidir. Harvey’in zaman ve mekân sıkışması olarak tanımladığı bu durumda (Timisi, 2005: 89) birey için artık mekân ve zaman önemini yitirmektedir. Ayrıca gerçekliğin zamandan ve mekândan bağımsız bir şekilde var olabileceğini de düşündürmektedir.

Geleneksel cemaatte önemli olan mekanın artık bir metafor haline dönüştüğü sanal cemaatlerde (Bozkurt, 1999: 5) herhangi bir şekilde hiyerarşi yoktur. Ayrıca sohbet nitelikleri açısından ele aldığımızda içi çok boş olan sohbetlerin yanında bireylerin ufkunu açacak tartışma ortamlarına da rastlanılabilmektedir. Sanal cemaat ile geleneksel cemaatin bir diğer önemli farkı da sanal cemaatlerde üyelerin ilişkilerini dilediği gibi yönetebilme gücüne sahip olmasıdır. Kimlerle iletişim kurulacağına ya da hangi grupta yer alacağına birey kendisi karar vermektedir. Bu yönü ile güçlü bir özgürlük platformu sağlıyor gibi görünse de geleneksel cemaat yapısında sıklıkla görülen gözetim olgusu sanal cemaat anlayışında da görülmektedir. Dolayısıyla sanal cemaatler gözetim mekânı olarak nitelendirilebilir (Akkaş, 2015: 123).

¹ Yunan klasik devrinde sitenin yönetim, politika ve ticaret işlerini konuşmak için halkın toplandığı alan, halk meydanı. (sozluk.gov.tr).

Yeni bir kimlik oluşturma alanı olarak sanal cemaatlerde gruplar oluşturularak sosyalleşme sağlanmaktadır (Akkaş, 2013: 45-46). Yani sanal cemaatler yeni bir kimlik kavramının da oluşumunu sağlamıştır. Sanal âlemin kimliği olan sanal kimlikler günümüzde birey için büyük önem taşımaktadır. Bir sanal cemaate üye olan birey, belirlediği kimlik profiline uygun içerikler paylaşmalıdır. Çünkü bu tür sosyalleşme süreçlerinde önemli ölçüde tutarlılık beklenmektedir (Akkaş, 2015: 40). Heterojen bir kültür yapısının gözlemlendiği sanal cemaatlerde kimlikler parçalıdır. Bu platformlarda bireyler kendini olduğu gibi değil, olmak istediği gibi yansıtmaktadır, bu da bir güven problemini beraberinde getirmektedir. Sanal cemaatlerde her zaman bireyin gerçek kimliği ile ağa katılıp katılmadığı kuşkulu bir konudur. Ayrıca bu ortamlarda kimliklerin kaygan ve değişken bir yapı göstermesi önemli bir güven probleminin temeli olarak karşımıza çıkmaktadır (Uğur ve Bilici, 1998: 491; Derman, 1998: 1430).

Sanal cemaat yapılanmalarında dikkat çeken bir diğer durum da kamusal ve özel alan sınırlarının ortadan kalkmasıdır. Yeni iletişim teknolojilerinin özel alana zarar vermesiyle birlikte sanal cemaatler mahremiyet teşhir edilmesine neden olmuştur. Teknolojik araçlarda gerçekleşen hızlı veri akışı birtakım mahremiyet sorunlarını beraberinde getirmiştir. Tüfekçi (2008: 22) bu sorunları üç başlık dâhilinde aktarmıştır:

Mekânsal sınırsızlık: Dijital dünyada mekân sınırlarının kaybolduğunu ifade etmektedir.

Değişen izlerkitle: İnternetin arşiv özelliğine sahip olması gelecek nesillerin bu içeriklerden faydalanmasını sağlayacaktır. Ancak bu mecra kontrol edilebilir halde değildir.

Ortam kesişmesi: Gerçek ve sanal mecralar arasındaki farklılık yok olmaktadır.

Sanal cemaat ortamları sosyalleşmenin bir başka boyutunu temsil etmektedir. Bu nedenle de titizlikle, araştırmacı bir gözle incelenmeli ve sosyal açıdan bir değerlendirme yapılmalıdır (Robins, 1999: 162). Çalışma kapsamında sanal cemaate güncel örnek oluşturabilecek yeni sosyal medya uygulamalarından biri olarak Clubhouse uygulaması değerlendirilmiştir. Ayrıca yeni bir platform olarak Clubhouse ile ilgili çalışmaların oldukça az olması da çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Bu bakımdan araştırmanın literatüre de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu uygulamanın temeli, sözlü kültüre dayanmaktadır (Erdoğan ve Yumrukız, 2021: 174). Kullanıcıların ekranına bakmasını gerektirmeyen bir uygulama olmasıyla dikkat çeken Clubhouse, gerçek zamanlı olarak sesli sohbetlerle yeni bir sosyal mecra sunmaktadır. Bu platformda hiçbir mesaj kaydedilmez ve saklanmaz. Kullanıcılar istediği çeşitli konuşmaları dinleyip diğer konuşmacılarla iletişime geçebilir (Strielkowski, 2021). Clubhouse uygulaması, salgın döneminde ortaya çıkan ve ilk başta sadece Iphone kullanıcıları tarafından kullanılabilen, ancak daha sonra tüm akıllı telefon kullanan bireylerin ulaşabildiği bir mecra haline gelmiştir.

Çalışmanın temel problemini, “Bir iletişim mecrası olarak Clubhouse uygulamasının sanal cemaat yapılanmalarına ilişkin benzer yönleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, yeni bir sosyal mecra olarak Clubhouse uygulamasına ilişkin kullanıcıların görüşlerini sunmaktır. Kullanıcıların görüşleri üzerinden Clubhouse uygulamasının sanal cemaat yapılanmaları için elverişliliğini değerlendirmektir. Bu kapsamda yarı yapılandırılmış görüşme formu üzerinden 8 kişiyle odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesi ile serbest tartışma ortamında farklı görüşlerin ortaya çıkarılması sağlanmıştır. Veriler betimsel ve içerik analiz yöntemiyle NVivo 12 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Yöntem

Çalışmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesi bir yönetici idaresinde dört ile on iki kişi arasındaki grupların irdelendiği bir tekniktir (Marshall, 1999: 282). Fakat sayı ile ilgili bazı tartışmalar da söz konusudur. Gibbs altı ile on iki kişi arasında bir katılımcı grubunu uygun görürken, Kitzinger dört ile dokuz kişilik bir grubun yeterli olacağını aktarmıştır. Ayrıca katılımcı sayısının çalışmayı yapacak araştırmacının inisiyatifinde olması gerektiğini de ifade eden çalışmalar mevcuttur (Güçlü, 2019: 118).

Bu görüşme tekniğinde karşılıklı etkileşim ve çağrışım söz konusudur. Katılımcıların aktarımları, duygu ve düşünceleri harekete geçirir. Böylece yoğun bir bilgi akışı sağlanır. Odak grup görüşmesinde katılımcıların bilgi düzeyleri, tecrübeleri, duyguları, algıları, düşünce ve tutumları önemlidir. Bu tekniğin amacı, bir konuyu küçük bir grupla derinlemesine araştırmaktır. Yani bireylerin kendilerini serbestçe ifade ettikleri bir ortamda gerçekleştirilen nitel veri toplama tekniğidir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011: 97-98). Odak grup görüşmesinde bir moderatör, 1-2 saat süreyle katılımcıların derinlemesine tartışacakları belirli bir konuya odaklanmaları için yardım eder. Katılımcılar arasındaki etkileşim, konuşmanın asıl içeriği kadar önemlidir. Bu teknikte moderatör tartışmayı teşvik eder çünkü bilgi alma ancak herkesin katılacağı bir tartışmayla mümkündür (Demir, 2017: 308). Odak gruplarında moderatörler katılımcılara açık uçlu sorular sorar, üyelerin yanıtlarını izler ve bu yanıtları ana temaların tartışılmasını kolaylaştırmak için kullanır. Tipik olarak, önceden belirlenmiş, yapılandırılmış sorular geliştirilir ve tartışmayı yönlendirmede kullanılır (Kress ve Shoffner, 2007: 191-192). Bu görüşme tekniğinde nitel araştırmaların genel yapısına uygun biçimde genelleme yapmaktan ziyade katılımcıların görüşleri üzerinden betimleme yapılmaktadır (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011: 98). Özetle odak grup görüşmesinde bulgular, nicel bir araştırmada olduğu şekliyle genellenemez (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 164).

Çalışmada görüşleri değerlendirilen katılımcılara erişmek için uygulama içerisinde bir sohbet odası açılmış ve açıklama alanına bu odanın amacı yazılmıştır. Çalışmaya dâhil olan katılımcıların günde en az 1 saatini bu uygulamada geçiren 25-40 yaş aralığındaki bireyler olmasına dikkat edilmiştir. Bu amaçla odaya giriş yapan tüm katılımcıların ilk başta kendilerini tanıtmaları istenilmiştir. Görüşme esnasında odada olan fakat çeşitli sebeplerle odandan çıkan ya da odaya çıkıp tekrar giriş yapan bireylerin görüşleri değerlendirmeye alınmamıştır. Görüşmenin başından sonuna kadar devam eden katılımcıların ifadeleri sadece değerlendirilmiştir. Çalışmada elde edilen veriler katılımcıların izni dâhilinde görüşme sırasında ses kayıt cihazına kaydedilmiş ve deşifre edilerek bir metin haline getirilmiştir. Verilerin analizinde NVivo 12 programından yararlanılmıştır ve analizde dikkat edilen hususlar şu şekilde özetlenmiştir (Şahsuvaroğlu ve Ekşi, 2013: 135-136):

Kullanılan kelimeler

Cevabın verildiği bağlam

Verilen cevabın tutarlılığı

Yorumların sıklığı

Benzer ya da aynı yorumun kaç farklı kişi tarafından yapıldığı

Bu kapsamda analiz aşamasında yukarıdaki hususlara dikkat edilmiştir. Ayrıca aşağıda yer alan bulgular kısmında bazı başlıklarda katılımcıların sayısından daha fazla görüş olduğu fark edilecektir. Bu durumun sebebi, katılımcıların sorulara verdikleri cevapların birden fazla kategoriye uygun olmasıdır.

Bulgular

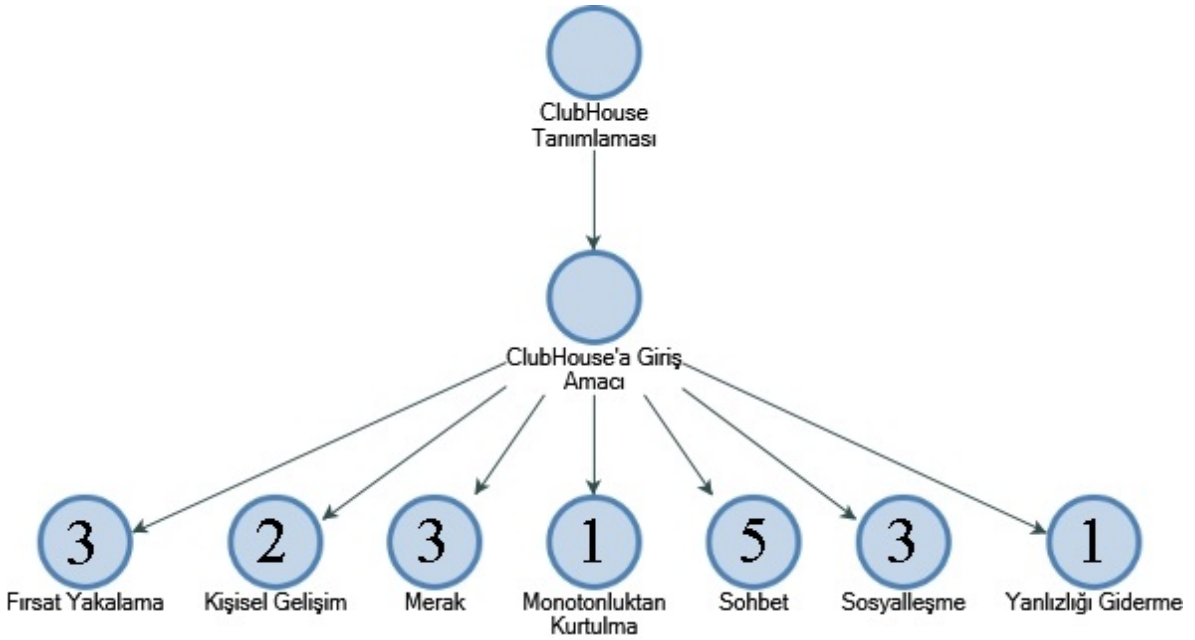
Tablo 2

	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek
K1	Kadın	40	Lisans	Muhasebeci
K2	Erkek	37	Lise Mezunu	Emlakçı
K3	Erkek	35	Önlisans	Tekniker
K4	Erkek	38	Lisans	Öğretmen
K5	Kadın	28	Lisans	Serbest Meslek
K6	Erkek	37	Lisansüstü	Akademisyen
K7	Kadın	31	Lisansüstü	Doktor
K8	Kadın	36	Lise Mezunu	Serbest Meslek

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Görüşmeye 4 kadın 4 erkek olmak üzere 8 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 28-40'tır. Eğitim düzeyleri ise 2 kişi lise mezunu, 1 kişi önlisans, 3 kişi lisans ve 2 kişi lisansüstü olarak farklılık göstermektedir. Katılımcıların meslek gruplarında da çeşitlilik göze çarpmaktadır.

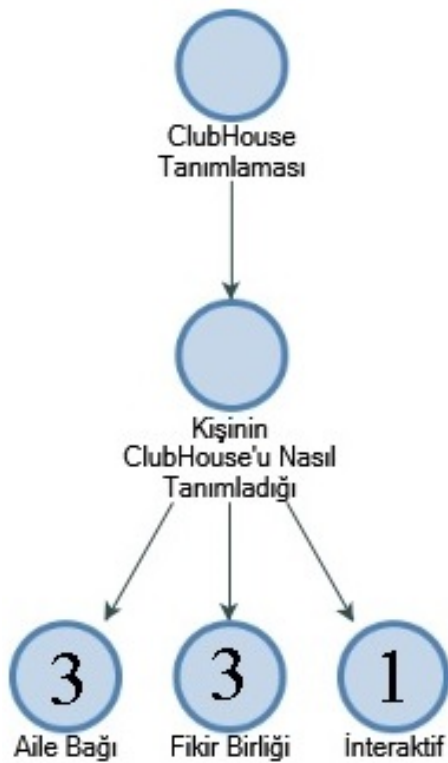
Şekil 1 Katılımcıların Clubhouse Uygulamasını Kullanma Amaçları

Katılımcılara yönlendirilen “Neden Clubhouse uygulamasını kullanıyorsunuz?” sorusuyla kullanıcıların uygulamada neyi amaçladıkları tespit edilmek istenilmiştir. Katılımcılar bu soruya ağırlıklı olarak “sohbet etmek” olarak cevap vermiştir. Diğer ifade edilen kavramlardan sosyalleşme ve yalnızlık duygusunu giderme ihtiyaçları da aslında temelde aynı amacı işaret etmektedir. Uygulamanın yaygınlaştığı dönemin pandemi dönemi ile çakışması, kapanma süreçlerinde bireylerin geleneksel yöntemlerle daha az sosyalleşmesi bireylerde sosyalleşme ve konuşma ihtiyacı doğurmuştur. Ortaya çıkan bu ihtiyacın karşılanmasında Clubhouse uygulamasının katılımcılara imkân sağladığı görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaptığı değerlendirmelerden elde edilen sonuca göre uygulamanın sosyalleşme ve sohbet kadar farklı amaçlarla da kullanıldığı görülmektedir. Katılımcıların ikinci sırada gelen amaçları, normalde erişemeyecekleri kişilere ve diyaloglara erişme fırsatı yakalamalarıdır. Kişisel gelişim amacıyla

uygulamanın kullanılması da aslında benzer bir amaç olarak yorumlanabilir. Katılımcıların bir diğer amacı da meraklarını dindirmektir. Clubhouse yeni ortaya çıkan bir uygulama olmakla birlikte birçok kişinin merakını cezbeden bazı özellikler taşımaktadır. Bu merak duygusunu yatıştırmak da yine uygulama kullanıcılarının amaçları arasındadır. Katılımcıların amaçlarını genel değerlendirdiğimizde Clubhouse'un yaygınlaşmasında en büyük itici gücün sohbet imkânı sunması ve farklı fırsatlara kapı aralması olarak özetlenebilir. Katılımcıların ifadeleri sanal cemaat açısından değerlendirildiğinde; sanal cemaatlerin toplumsallaşmanın bir alternatifi olarak görülmesi (Robins, 1999: 160) ve yalnızlık duygusu ile baş etmede etkin bir araç olması gerçeği (Vatandaş, 2020: 32) ile örtüşmektedir. Ayrıca fırsat sunma aracı olarak değerlendirdiğimizde Van Dijk'in (2012: 166) sanal cemaatler için; bir araya gelmesi pek mümkün olmayan insanların etkileşimlerini mümkün kılan yapı ifadesiyle de örtüştüğü görülmektedir.

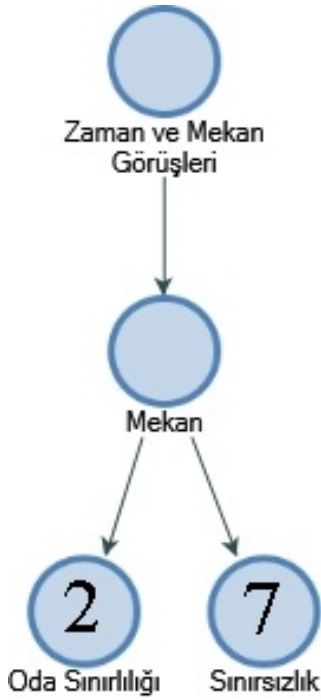
Şekil 2 Katılımcıların Clubhouse Uygulamasını Nasıl Tanımladıkları

Katılımcılara sorulan bir diğer soru da “Clubhouse uygulamasını nasıl tanımlarsınız?”. Böylece uygulamanın katılımcılar için taşıdığı anlamın ne olduğu öğrenilmek istenmiştir. Katılımcıların Clubhouse’u aile bağları gibi algıladıkları ve fikir birliğini öncelikledikleri görülmektedir. Burada cemaat yapısının inşa edilme yönünü destekleyen cevaplar alınmıştır. Klasik cemaat anlayışının modernize edilmesiyle elde edilen sanal cemaat anlayışının ulaştığı bu nokta oldukça önemlidir. Cevaplar Weber’in (1995: 72) ortaklaşa üyelik ve aidiyet duygusu ifadelerinin açık bir örneğidir.

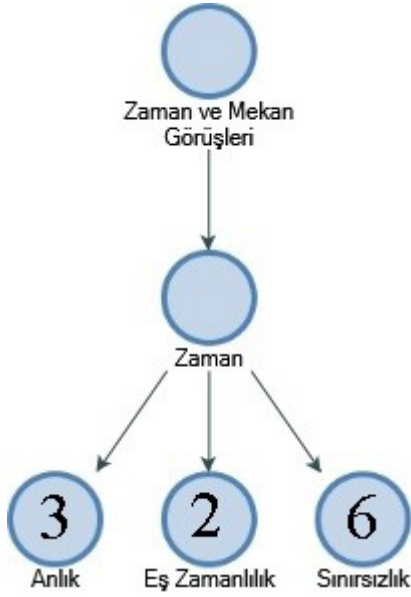
Şekil 3 Katılımcıların Clubhouse Uygulamasına Yönelik Mekân Kavramlarına Bakışı

Katılımcılar mekânla ilgili çok farklı kavramlardan bahsetmemiştir. Görüldüğü gibi iki kavram ön plana çıkmıştır. Mekân açısından en çok ifade edilen kavram sınırsız mekân anlayışıdır. Kullanıcılar için herhangi bir mekâna bağlı kalmaksızın uygulamayı kullanabilmeleri oldukça önemlidir. Fakat iki katılımcı mekân kavramını farklı bir açıdan da değerlendirmiştir. Sanal bir uygulama olan Clubhouse'un içindeki odaları mekânlaştırarak bir odanın içindeyken başka odalarda olan sohbetlere katılmamanın sınırlılığını ifade etmiştir. Katılımcılardan birinin kurduğu "misafir odamda sizi ağırlıyorum" ifadesi, başka bir katılımcının "inanılmaz sınırsız bir alan. Yurtdışındaki odalara da girebiliyorum, müzik odalarına da girebiliyorum. Bana bu anlamda çok şey kattı" ifadesi ve bir diğer katılımcının kurduğu "mekân değiştirme zorunluluğu olmadan arkadaşının yanında olabilme avantajı" ifadesi de aslında mekân kavramının bu uygulama açısından önemini kaybettiğini yani mekânsızlaşan bir platformun varlığını göstermektedir.

Clubhouse'un kullanıcılara sunduğu önemli avantajlardan birisi de tüm odaları tek bir sayfa akışı altında görebilmektir. Geleneksel cemaatler daha kapalı yapılarda olduğu için farklı yapıların aktivitelerinden haberdar olunması mümkün değildir. Hatta bu durum birçok sanal cemaat uygulaması için de geçerliken Clubhouse'un ara yüzünün verdiği erişim rahatlığı -eğer oda özel sohbet odası değilse- bireyin farklı görüşteki sohbet odalarına geçebilmelerini de sağlamaktadır. Bu açıdan Clubhouse, sanal cemaatin mekân(sızlık) boyutunu etkilemiştir.

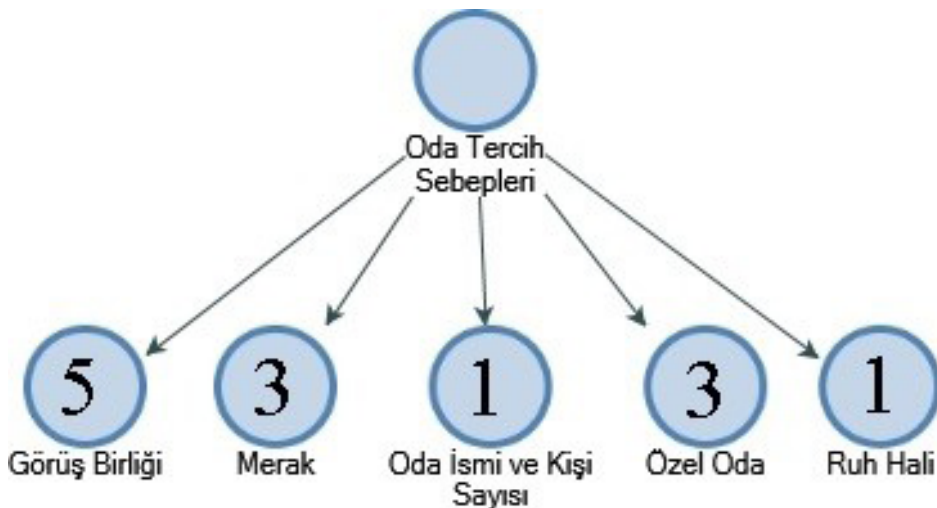
Şekil 4 Katılımcıların Clubhouse Uygulamasına Yönelik Zaman Kavramlarına Bakışı

Katılımcıların Clubhouse uygulamasına yönelik zaman değerlendirmelerinde tıpkı mekân kavramında olduğu gibi sınırsızlık ön plandadır. İstenilen zaman diliminde uygulamada olabilmek ve gece gündüz fark etmeksizin sürekli birileri ile eşzamanlı sohbet edebilme imkânı katılımcılar tarafından bir avantaj olarak aktarılmıştır. Katılımcıların ifadeleri ile Clubhouse; “...her an her saatte hem hal olabileceğimiz bir yerdir...”. Ayrıca “...gece 3’te de olsa tanıdığınız arkadaşlarınızın yanına gidebiliyorsunuz ya da hiç bilmediğiniz odaya gidip onları dinleyebiliyorsunuz...” ifadesi de yine zaman kavramından muaf bir uygulama olduğunu göstermektedir.

Zamanla ilgili ifade edilen diğer önemli iki kavram ise Clubhouse uygulamasının anlık ve eşzamanlı yapısıdır. Diğer sosyal medya platformlarında yapılan paylaşımlar yıllar sonra bile görülebilmekte ve etkileşim kurulabilmektedir, fakat Clubhouse’da tüm sohbet anlık ilerlemekte ve kayıt imkânının da sunulmamasıyla birlikte tıpkı yüz yüze iletişimde olduğu gibi Clubhouse, bireylerin içinde buldukları anı yaşamaları ve değerlendirmeleri gerektiğini göstermektedir. Bu durum uygulama kullanıcıları açısından hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurabilecek bir noktadadır. Fakat katılımcılar bu durumu olumlu ya da olumsuz açıdan değerlendirmeden sadece bir tespit olarak ifade etmiştir.

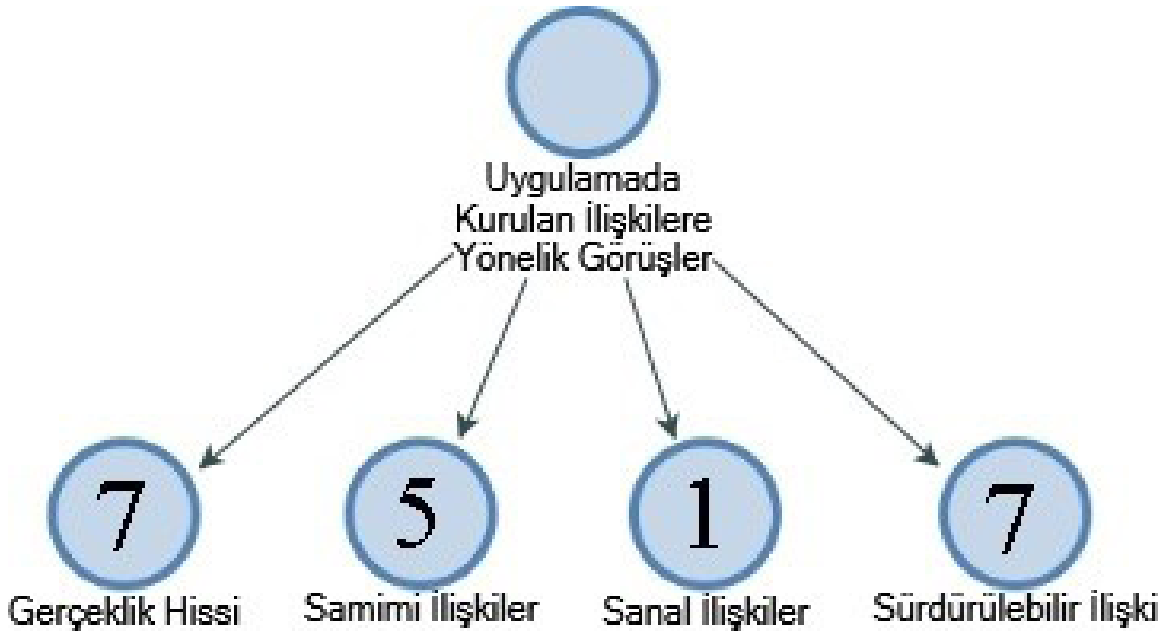
Şekil 5 Katılımcıların Clubhouse Uygulamasındaki Oda Tercihlerine İlişkin Görüşleri

Katılımcıların büyük bir bölümü oda tercihlerinde daha önce iletişim kurdukları ve görüş birliği sağladıkları yani ortak düşünceleri olan kişilerle aynı odada olmaya dikkat ettiklerini ifade etmiştir. Fakat bazen farklı odalara da girebildiklerini bu duruma da merak duygularının yol açtığını aktarmışlardır. Katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak oda tercihlerinin rastgele belirlenmediği, belirli amaçlara göre dizayn edildiği anlaşılmaktadır. Katılımcılardan biri “Kendinize yakın olan insanlarla beraber olmak istiyorsunuz. Bizi temsil eden kişiliklerimiz, hitap, tavır, üslup. Kullandığı kelimelerle karşı tarafın düşünce yapısını anlayabiliyorsunuz.” cümlesi ile durumu ifade ederek bu sürece dikkat çekmiştir. Sanal cemaat yapılanmasında da ilişkilerin kendiliğinden oluşmadığı, inşa edildiği ifade edilmektedir. Bu inşa sürecinde cemaat üyeleri arasında duygusallık ve samimiyetin yanı sıra belirli amaç ve çıkarlar da rol oynamaktadır (Castells, 2001: 132). Verilerden de anlaşılacağı gibi birlik ve beraberlik duygusu ile birlikte birey kendini yakın hissettiği odalara katılmayı tercih etmektedir.

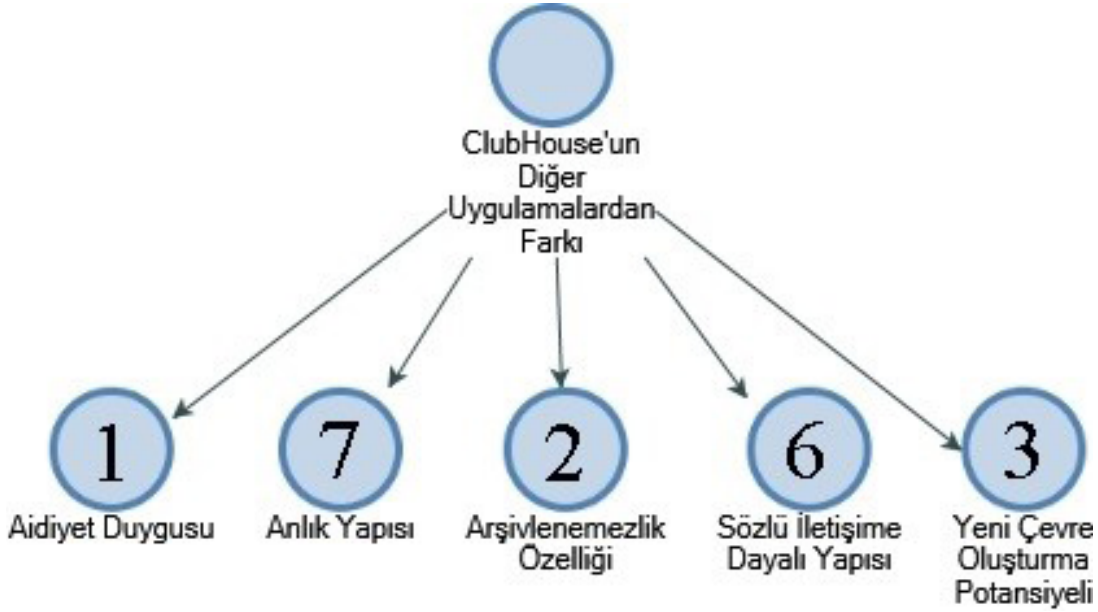
Katılımcıların ifade ettiği özel oda kavramı da yine cemaat kavramı açısından değinilmesi gereken bir özellik olarak göze çarpmaktadır. Katılımcılardan birinin; “Kilitli odalar olabiliyor, mesela kapalı odalarda başkası odaya giremiyor.” ifadesiyle odadaki kişiler tarafından bir mahrem alanının oluşturulduğu ve aidiyet duygusunun pekiştirildiği anlaşılmaktadır. Katılımcılardan bir diğerinin de; “Bazı odalara ise içerisindeki sohbeti merak etmeme rağmen girmiyorum çünkü o odada görünmek yanlış anlaşılmalara yol açabilir korkusuyla.” ifadesi bu platformda dışlanma korkusunun da var olduğunu yani sanal cemaat yapısında da var olan gözetim olgusunu (Akkaş, 2015: 123) göstermektedir.

Şekil 6 Katılımcıların Clubhouse Uygulamasında Kurulan İlişkilere Yönelik İfadeleri

Katılımcılar sanal bir platform olan Clubhouse uygulamasındaki ilişkilerin sanaldan ziyade gerçek hayatta karşılığı olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların büyük bir bölümü ilişkilerde gerçekliğin ön planda olduğunu belirtirken sadece bir katılımcının sanal bir ilişki yapısı olduğunu ifade ettiği görülmektedir. Ayrıca uygulamada samimi ilişkilerin yoğun olduğu ve Clubhouse uygulaması dışında da görüşmelerin devam ettiği, yani sürdürülebilir bir ilişki kurulduğu katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Bu durum sanal cemaat yapısının bireyin toplumsallaşma alternatifi olarak ortaya çıkışının (Robins, 1999: 160) göstergesidir.

Şekil 7 Katılımcıların Clubhouse Uygulamasını Diğer Uygulamalardan Ayıran Farklarına İlişkin Görüşleri

Sosyal medya platformları arasında benzerlikler kadar ciddi farklılıklar da mevcuttur. Katılımcılara göre Clubhouse uygulamasını diğer uygulamalardan ayıran en önemli fark anlık iletişime dayalı yapısıdır. Diğer sosyal medya uygulamalarındaki paylaşımlar uzun süreler sonra bile görülebilirken Clubhouse uygulaması sadece içinde bulunulan anda dâhil olunulabilir bir yapıya sahiptir. Bu da belirli zorlukları beraberinde getirmektedir. Katılımcılardan biri; “En büyük farkı, anlık olması, silme şansınız yok. Ağzınızdan çıkanı düşünüp öyle konuşmanız gerekiyor.” şeklinde düşüncelerini özetlerken uygulamanın bu yönünü açıkça ifade etmektedir. Ayrıca anlık iletişim yapısı katılımcıların uygulamayı gerçek hayata benzetmelerini sağlamaktadır. Katılımcıların büyük bir bölümü uygulamanın sözlü iletişime dayalı yapısını da önemli bir fark olarak ifade ederek sözlü iletişimin, yazılı veya görsel yöntemlerle sağlanan iletişim metotlarından daha etkili olduğunu savunmuştur. Katılımcılardan biri; “Burada ses, sözcükler önemli, iletişim kuruluş şekliniz bile cehaletiniz ya da entelektüel birikiminiz bir noktada fark ediliyor.” diyerek sözlü iletişimin farkını ortaya koymaktadır. Katılımcıların üzerinde durduğu önemli bir diğer fark da diğer uygulamalarda bireylerin genellikle gerçek hayatta tanıştığı kişilerle ilişki kurmasıdır. Yani ağırlıklı olarak iletişimin önce gerçek hayatta başlayıp daha sonra sanal alanlarda (sosyal medya) devam etmesidir. Fakat Clubhouse uygulamasında sanal ortamda ilişkilerin başlayıp gerçek hayata yansıdığı ifade edilmektedir. Böylece yeni bir çevre edinmenin bu uygulamada daha rahat olduğu anlaşılmaktadır. Son olarak katılımcılardan iki kişinin bu uygulamada konuşmaların kayıt altına alınmıyor oluşunu da önemli bir fark olarak ifade ettikleri görülmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Günümüzün değişen şartları beraberinde toplumsal yapıyı da yeniden şekillendirmektedir. Özellikle teknolojik gelişmelerin sağladığı değişim ve dönüşümler yaşamın her alanında kendini hissettirmektedir. Gündelik hayatta teknolojinin önemli bir yer edinmesiyle birlikte değişen önemli toplumsal birimlerden birisi de cemaat yapılarıdır. Yüz yüze iletişim yöntemleriyle ortaya çıkan geleneksel cemaatler, internetin yaygınlaşmasıyla yerini sanal ortamlara bırakmaya başlamıştır. Fiziksel ve zamansal aidiyetlerden sıyrılan bireyin dünya algısı yeni gerçekliklerle şekillenirken, eski yapıların çeşitli değerlerinin gelişmesi ile yeni yapılar meydana gelmektedir. Sanal cemaat yapılanmaları geleneksel yapılarda pasif olan bireylerin daha sosyal olmalarını böylece içinde buldukları yapıda daha aktif rol almalarını da sağlamıştır.

Sanal dünyanın bireye kazandırdığı birçok avantaj ve dezavantaj, sanal cemaat ve geleneksel cemaat arasındaki farklar ve benzerlikler ayrıca cemaat yapısının sanallaşma ile birlikte evrilen yapısı konu ile ilgili yapılmış birçok çalışmada izah edilmiştir. Fakat son zamanlarda ön plana çıkan Clubhouse uygulaması sanal dünyada var olmayan yeni bir yönelim kazandırmıştır. Uygulama kullanılırken üyeler mekândan muaf olmakta fakat zamansal olarak eşzamanlı olmak zorundadır ve iletişim sadece sese dayalıdır. Bireyler burada kendisini bir görsel, alıntı, paylaşım ya da farklı metotlarla değil, kendi sesleri ve ifadeleri ile aktarmakta ve bu aktarımlarıyla içinde buldukları grupta bir yer edinmektedir. Clubhouse'un bu yapısı gerçek ile sanalın daha fazla yakınsamasını sağlamaktadır. Bireyin kendi sesi ve ifadesi ile var olması gerçeği aidiyet duygusunu da arttırmakta, ortaya çıkan fikir birlikleri daha güçlü bir yapıya bürünmektedir. Aynı fikirleri paylaşan sanal bireyler ortak yönlerini gerçek hayata da yansıtmakta ve sanal dünya iletişimleri, gerçek dünya iletişimine dönüşmektedir. Bu da daha samimi bir ilişki yumağının oluşmasını sağlamaktadır.

Özetle Clubhouse uygulaması farklı birçok sanal medya uygulamalarından ayrılan bir yapıya sahiptir. En önemli farkı canlı sohbet yani eşzamanlılık esasına dayalı yapısıdır. Diğer önemli fark ise bireyin kendisini izah etmesi için kendi sesi ve kendi ifadelerine ihtiyaç duymasındadır ve yine bireyin kendini anlatması, kendi fikirlerini savunması ve kendini arkadaş ortamına kabul ettirmesi gerekmektedir. Bu yönü ile gerçek dünyayla da örtüşen Clubhouse uygulamasının ayırt edici diğer özelliği ise normal yaşamda tanışma fırsatı yakalaması zor olan kişileri canlı dinleme şansı vermesi ve böylece etkili bir iletişim aracı haline dönüşmesidir. Sanal cemaat ile Clubhouse arasındaki ilişkiye yönelik şunları söylemek mümkündür:

Çalışmada yer alan katılımcıların görüşleri doğrultusunda uygulamanın tanımı sanal cemaat kavramıyla yakından bağlantılı olarak yapılmıştır. "Aile bağı", "fikir birliği", "interaktif bir ortam olması" gibi nitelendirmeler dikkat çekmektedir.

Uygulamaya dair sınırsız mekân anlayışı söz konusudur ve uygulamanın mekânsızlaşan bir platform olma özelliği ile öne çıktığı tespit edilmiştir. Fakat buradaki mekânsızlaştırma uygulamanın kullanım mekânı olarak anlaşılmalıdır. Sanal cemaat yapılanmasındaki mekân kavramınıysa uygulama karşılamaktadır. Yani bu yapılanmanın temel ve vazgeçilmez mekânı uygulamanın kendisidir.

Uygulamada birey kendini yakın hissettiği sohbet odalarına katılma eğilimi göstermektedir. Böylece birey ait olduğu yerde kalma isteği sergilemekte ve cemaat yapılanmasıyla paralel bir duruş göstermektedir.

Gündelik hayatta bir araya gelmesi mümkün olmayan bireyleri bir araya getirebilme niteliği ile sanal cemaat yapılanmalarına örnek oluşturmaktadır.

Uygulamada kurulan ilişkiler ağırlıklı olarak samimi ilişkiler olarak nitelendirilmiştir ve burada gerçeklik ön plandadır.

Uygulama yeni bir kimlik oluşturma alanı olarak görülmektedir.

Cemaat yapılarının önemli cezalandırma yöntemlerinden birisi olarak görülen ayıplanma ve dışlanma korkusunun Clubhouse uygulamasında da var olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcılara göre, katılımcılar dünya görüşleri ve ahlaki değerleri ile bağdaşmayan odalara girmek isteseler dahi görülme endişesi ile katılımcıların bu odalara girmedikleri anlaşılmaktadır. Her ne kadar sanal kimlik uygulaması bireylerin tanınmama adına elini güçlendirse de aynı odada ve sürekli aynı arkadaş çevresi ile sohbet eden bireyin kişisel bilgilerinin gerçek dünya konumlarının üyeler tarafından biliniyor olması bu durumun daha da baskılanmasını sağlamaktadır.

Sanal cemaatlerle ilgili literatürde yapılmış birçok çalışma mevcut olsa da Clubhouse üzerinden yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle yeni ortaya çıkan ve sanal cemaat yapılanması için daha uygun olan bu platformun ele alınması oldukça önemlidir. Daha sonra yapılacak çalışmalarda farklı platformların karşılaştırmalarının yapılarak sanal cemaat açısından artı ve eksi yönlerinin ortaya çıkarılması, çeşitli cemaat yapıları ile görüşmeler gerçekleştirerek kendi yapılarını ayakta tutmak için neler yapıldığı ve hangi sosyal medya platformlarının nasıl kullanıldığı ile ilgili bilgilerin aktarılması literatüre katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Akkaş, İ. (2012). Sanal Cemaatler (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Malatya İnönü Üniversitesi.
- Akkaş, İ. (2013). "Çok Yüzlü İlişkiler Ağında Kimlikler ve Sanal Cemaatler." Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2), 37-53.
- Akkaş, İ. (2015), Sanal Cemaatler. İstanbul: Doğu Kütüphanesi.
- Baudrillard, J. (1998). Kusursuz cinayet. (N. Sevil, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bayhan, V. (2005). "Postmodern Cemaat Örüntüleri." Muhafazakâr Düşünce Dergisi, 1(3), 197-212.
- Bottomore, T. B. (1984). Toplumbilim. (Ü. Oskay, Çev.). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Boz, F. (2000). İnternet ve Demokrasi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi.
- Bozkurt, V. (1999). "Yıkıcı Gemeinshaf"tan "Öteki"siz Postmodern Kabilelere Sanal Cemaatler." Birikim Dergisi, 127, 1-8.
- Bozkurt, V. (2012). Endüstriyel ve Post-Endüstriyel Dönüşüm/Bilgi, Ekonomi, Kültür. Ekin Yayınları.
- Castells, M. (2001). The Internet Galaxy, Reflections on The Internet, Business and Society. Oxford University Press.
- Curley, R. (2010). The Britannica Guide to Inventions that Changed the Modern World. Britannica Educational Publishing.
- Çokluk, Ö. Yılmaz, K. & Oğuz, E. (2011). "Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi." Kuramsal Eğitimbilim, 4 (1), 95-107.
- Demir, O. Ö. (2017) Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, (Ed: Böke, K.) İstanbul: Alfa Yay.
- Derman, İ. (1998). "Net Kimlikleri." Yeni Türkiye Dergisi, 19, 1429-1439.
- Erdoğan, T. ve Yumrukuz, Ö. (2021). "Sosyal Medya'nın Doğası." Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, 4(6), 173-197.
- Ergur, A. (1998). "Nergis Harikalar Diyarında: Sanal Gerçekliğin İdeolojik Bağlamı." Toplum ve Bilim, 79, 138-159.
- Gezgin, M. F. (1988). "Cemaat-Cemiyet Ayrımı ve Ferdinand Tönnies." Sosyoloji Konferansları Dergisi, 22, 183-201.

- Giddens, A. (2004). Modernliğin sonuçları, (E. Kuşdil, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Güçlü, İ. (2019) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara Nobel Yay.
- Hesse, B. W. (1995). "Curb Cuts in The Virtual Community: Telework and Persons with Disabilities." Proceedings of The 28th Annual Hawaii International Conference Of System Sciences, Hawaii, Amerika.
- Kress, V. E. ve Shoffner, M. F. (2007). "Focus groups: A Practical and Applied Research Approach for Counselors." Journal of Counseling & Development, 85(2), 189-195.
- Kurtkan, A. (1982). "Genel Sosyoloji." İstanbul: Divan Yayınları.
- Lorne, L. D. (2004). Religion and The Quest for Virtual Community. In D. E. Cowan & L. Dawson (Editörler), Religion Online: Finding Faith on The internet, (pp. 83-84), London: Routledge.
- Marshall, G. (1999) Sosyoloji Sözlüğü, (Çev. Akınhay, O. ve Kömürcü D.) Ankara: Bilim ve Sanat Yay.
- Özkalp, E. (2015). Sosyolojiye Giriş. Eskişehir: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Rheingold, H. (1994). The Virtual Community: Finding Connection in a computerised world. Secker&Warburg.
- Robins, K. (1999). İmaj: Görmenin Kültür ve Politikası. (N. Türkoğlu, Çev.), Ayrıntı Yayınları.
- Slattery, M. (2008). Sosyolojide Temel Fikirler. (Ü. Tatlıcan ve G. Deniz, Çev.), Sentez Yayınları.
- Strielkowski, W. (2021). "The Clubhouse Phenomenon: Do We Need Another Social Network?." Preprints, Erişim Adresi: <https://www.preprints.org/manuscript/202103.0503/v1>.
- Şahsuvaroğlu, T. & Ekşi, H. (2013). "Odak Grup Görüşmeleri Ve Sosyal Temsiller Kuramı." Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 28 (28), 127-139.
- Şener, G. (2006). Küresel Kapitalizmin Yeni Kamusal Alanı Olarak İnternet: Yeni Toplumsal Hareketlerin İnterneti Kullanımı (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Marmara Üniversitesi.
- Tatar, T. (2017). "Multiculturalism as a Community and its Politics," Istanbul Journal of Sociological Studies, 55, 289-314.
- Timisi, N. (2005). Sanallığın Gerçekliği: İnternetin Kimlik ve Topluluk Alanlarına Girişi. B. Kılıçbay, M. Binark (Der.) . İnternet Toplum ve Kültür (ss. 89-105). Ankara: Epos Yayınları.
- Tönnies, F. (2001). Community and civil society. J. Harris (Ed.). Cambridge Universty Press.
- Tüfekçi, Z. (2008). "Can You See Me Now? Audience And Disclosure Regulation İn Online Social Network Sites." Bulletin of Science, Technology & Society, 28(1), 20-36.
- Uğur, A. ve Bilici, M. (1998). "Bilgi Toplumu, İnternet Ve Demokrasi-Dijital Alemin Genleşen Kamusal Alanı." Yeni Türkiye, 19, 488-496.
- Van Dijk, J. (2012). The Network Society Social Aspects Of New Media. Sage Publications.
- Vatandaş, S. (2020). "Sanal Cemaat (Tarihsel Ve Sosyolojik Gerçeklikten, Dijital Çağın Sanallığına: Cemaatin Sanallaşması)". Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 21(2), 19-46.
- Weber, M. (1995). Toplumsal Ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı. İzmir: Cem Yayınevi.

Yelken, R. (1999). Cemaatin Dönüşümü Geç Modern Dönemde Cemaat Sosyolojisi. Ankara: Vadi Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara, Seçkin Yayıncılık

Extended Abstract

Social structures, which are in constant change, are unquestionably also influenced by communication environments. Communities are among the important social phenomena affected by the new communication tools emerging in the developing and changing world. Although traditional communities were popular before new communication technologies, virtual communities have arisen with new communication technologies.

When individuals are born, they belong to certain social structures. With the social development of the individuals, these structures vary and the individuals become a part of such structures until the end of their lives. The social structures to which individuals belong both give them a sense of unity and also assign numerous duties and responsibilities. If individuals do not fulfil these responsibilities, they can be blamed or even excluded by the structure. In order for a group to be defined as a community, firstly, there should be a common space and a structure that is closed to the outside world. The concepts of common will, belief and common ownership also play important roles in community structures. The concept of virtual community, which emerged as a result of technological developments, shares particular features of the traditional community concept. For example, similar to the traditional community, there is a shared consciousness and interest in virtual communities. However, contrary to the traditional community, virtual community has a structure where face-to-face communication cannot be established. The identity problem, which is possibly one of the most debated issues in the virtual world, also exist in virtual community structures. Consequently, virtual communities often necessitate their members to use a fixed username.

There is no real space in virtual community structures. That is, there is a virtual space. Contrary to traditional community structures, the hierarchical order is not rigid. Conversations are not as purposeful and deep as traditional communities. The virtual environment and cyberspace pave the way for the privacy principles in traditional community structures to ignored to some extent in virtual communities. In addition, individuals who disguise themselves as the person they want to be instead of the person they are with structured identities can possibly continue to exist in virtual community structures without being deciphered.

As an example of virtual community structures that are frequently exist on many social media platforms, Clubhouse has become popular recently. This study does not aim to compare the structure of community on the basis of the virtual-real distinction or to attribute superiority to one another. Instead, it aims to reveal the application, Clubhouse, which is a new social media platform, and to evaluate it on the basis of user opinions from the perspective of virtual community.

In order to examine the Clubhouse, a “focus group meeting” was conducted with its users. Focus group interview was preferred in order to obtain a detailed information from the participants by activating mutual interaction and association. The data were analysed and interpreted using NVivo 12. The results showed that the participants used Clubhouse primarily to end their loneliness and to socialize by chatting. Considering that Clubhouse became popular during the Covid 19 pandemic period, such a finding is expected. It was also found that the

participants also used it to take advantage of opportunities and to ensure their personal development. This finding reflected an intersection with the virtual community structure. The literature on virtual community emphasizes a structure that brings together people who are unlikely to come together. Another finding was that the participants associated the Clubhouse to a family bond and expressed that they paid attention to consensus in the relations they established on the platform. The unity of ideas, beliefs and interests is important in both traditional community and virtual community structures. Thus, it can be said that the users do not choose the rooms randomly, instead act in line with a particular purpose. Owing to the structure of the virtual communication environment, there is freedom of time and space on social media platforms. However, in the Clubhouse, this is somewhat different. Although the place loses its importance, there is difference with regard to a time. There is synchronicity in Clubhouse. In other words, users willing to chat need to be online. Therefore, individuals establish a stronger bond by devoting their real time to each other. This mutual sacrifice is an important reason why the participants express the relationships in practice with the analogy of family bonds. An important reason for the participants to express the relationships in Clubhouse with the analogy of family bonds is this mutual sacrifice.

It also offers a private chat room to its users. Users have the opportunity to chat in rooms that only invitees can see. Although the privacy in traditional communities is not very strict in virtual communities, it still continues to exist. The participants also said that they were reluctant to join different rooms that are not in line with their worldview. It is seen that the fear of stigma and exclusion, which are among the important punishment methods of the community organizations, also exist in Clubhouse and that the users cannot participate in the conversations they are curious about due to these considerations.

In addition, the participants stated that the relationships in Clubhouse felt a sense of reality and were sustainable, which showed that the chats had a great influence on individuals. In addition, the expression of sustainable relations indicated a relationship maintained in real life. This shows that the virtual community is reflected in real life. According to the participants, the most distinct difference was its instant and verbal communication based structure. Although opinions and thoughts can be expressed through text, video, visual material or quoted expressions in other platforms, in Clubhouse, individuals can only exist with their own sentences. It develops self-confidence in individuals who gain self-esteem with the ability to express themselves.

In sum, compared to other social media applications, Clubhouse has a number of differences such as its instantaneous and sound-based structure, inability to record the sessions, and the need for synchronicity. These differences provide advantages for virtual communities.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar Supporting-Sponsor Institutions or Organizations:

Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır. None

Çıkar Çatışması Conflict of Interest: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. None

Katkı Oranı (Birden fazla yazarı olan makale başvuruları için)

Author Contribution Percentage (For article submissions with more than one author):

Birinci yazar: % / First Author Percentage ___50___

İkinci yazar: % / Second Author Percentage ___50___